

Проаналізувавши інформаційне наповнення дрової радіостанції «Скіф» смт Нижні Сірогози Херсонської області, ми дійшли висновку, що найбільше використовуються інформаційні радіоповідомлення, репортажі та інтерв'ю, оскільки у них присутня найбільш актуальна та оперативна інформація. Радіозвіти є основою програмного наповнення радіо й постійно повідомляють про головні питання, які розглядалися на сесії районної ради. Стаття лише почасти дає характеристику жанровим особливостям програмного продукту радіостанції «Скіф», які потребують більш детального дослідження та вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Михайлин І. Основи журналістики : підруч. [вид. 3-е доп. і поліпш.] / Ігор Михайлин. – К.: ЦУЛ, 2002. – 284 с.
2. Смирнов В. Жанры радиожурналистики [учебное пособие для вузов] / Владимир Смирнов. – М. : Аспект Пресс, 2002. – 225 с.
3. Ярошенко В. Информационные жанры радиожурналистики / Владимир Ярошенко. – М. : ВКФ БАО, 1976. – 217 с.
4. Радиожурналистика; под ред. проф. Шереля А. – М. : Издательство Московского университета, 2002. – 207 с.
5. Миронченко В. Диалогические жанры радиовещания / Владимир Миронченко – К. : Лабиринт, 1978. – 271 с.
6. Лизанчук В. Радиожурналистика: засади функціонування : підруч.[для студ. вищ. навч. закл.] / Василь Лизанчук. – Львів : Світ, 2000. – 320 с.

УДК 159. 964. 2: 159.922: 821. 161. 2

КОМПЛЕКСИ В СТРУКТУРІ ПСИХІКИ ПЕРСОНАЖІВ РОМАНУ С.ПРОЦЮКА «ТОТЕМ»

Костецька Л.О., к. філол. н., доцент, Міщенко Т.Ю., студент

Запорізький національний університет

Стаття присвячена дослідженню комплексів у структурі психіки персонажів роману С.Процюка «Тотем» з точки зору психоаналізу З.Фрейда та аналітичної психології К.-Г.Юнга.

Ключові слова: психоаналіз, комплекс, інстинкт, едіпов комплекс, невроз, психічний розвиток, сексуальний потяг, самотність, любов.

Костецкая Л.А., Мищенко Т.Ю. КОМПЛЕКСЫ В СТРУКТУРЕ ПСИХИКИ ПЕРСОНАЖЕЙ РОМАНА С.ПРОЦЮКА «ТОТЕМ»/ Запорожский национальный университет, Украина

Статья посвящена исследованию комплексов в структуре психики персонажей романа С.Процюка «Тотем» с точки зрения психоанализа З.Фрейда и аналитической психологии К.-Г.Юнга.

Ключевые слова: психоанализ, комплекс, инстинкт, Эдипов комплекс, психическое развитие, сексуальное влечение, одиночество, любовь.

Kostetska L.O., Mishchenko T.Y. COMPLEXES IN THE STRUCTURE OF PSYCHE OF S.PROTSYUK'S CHARACTERS IN HIS NOVEL "TOTEM" / Zaporizhzhya National University, Ukraine

The article is devoted to the research of complexes in the structure of psyche of S.Protsyuk's characters in his novel "Totem" from the point of view of Z.Freud's psycho-analysis and C.-G.Jung's analytical psychology.

Key words: psycho- analysis, complex, instinct, oedipus complex, neuroris, psychical progress, sexual impulse, loneliness, love.

В останні роки поширенням напрямком у літературознавстві є психоаналіз, який на перше місце виводить свідомі та підсвідомі потяги індивідів, а також роль цих особистостей у суспільному житті.

На сьогодні людство переживає переломний момент свого існування і закономірно, що кожен митець, і письменник у тому числі, у своїй творчості прагне проілюструвати власне бачення життя, із суб'єктивної точки зору висвітлити загальнолюдські проблеми.

С.Процюк – представник сучасної української літературної течії. Його творчість неодноразово ставала об'єктом літературознавчих досліджень.

Як зазначає В.Слапчук, критики не обділяли С.Процюка увагою: і тоді, коли він складав вірші, і тепер, коли творить прозу, пишуть про нього багато [3;175].

Варто виділити розвідки В.Терлецького, Є.Барана, І.Бондар-Терещенка, Р.Харчук, І.Андрусяка, О.Деркачової.

Творчість С.Процюка викликала неоднозначні оцінки літературознавців. «Оцінюючи прозу С.Процюка, критики чітко поділяються на два табори: одні її відкидають і навіть висміюють, інші, навпаки, займаються апологією. Проте існують об'єктивні оцінки», - зазначає Р.Харчук [4;97].

Роман «Тотем» на сьогодні є одним з найновіших і малодосліджених творів письменника.

Основну увагу при аналізі роману літературознавці приділили національному аспекту. Так, Р.Харчук розглядає твір із географічної і, водночас, патріотичної точки зору. «Саме полеміка на тему «двох України», України і Європи є найцікавішою в романі... У «Тотемі» автор поставив за мету показати свою незалежність від галицького середовища, щоб ніхто не міг закинути йому звинувачення, начебто він обмежений галицький патріот», - зазначає дослідниця [4;101].

Проте, на наш погляд, «Тотем», насамперед, варто оцінювати із морально-етичного та естетичного погляду. Адже письменник, найперше, говорить про людські стосунки, родинне життя, кохання та побут.

Саме тому метою нашого дослідження стало визначення комплексів у психічній структурі персонажів роману С.Процюка «Тотем» [2].

Традиційне літературознавство художній текст розглядало з позиції естетичної (формальної) та об'єктивної ідеологічної (національної, соціальної тощо) цінностей. Класичний психоаналіз, сформований працями З.Фрейда, виявив модерну психоаналітичну цінність тексту, звернувши увагу на необхідність осмислення несвідомої творчої активності. Основний зміст класичного психоаналізу мав новий девіз культу свідомості, яка зіткнулася зі світом несвідомого.

Якщо «реалістичний» психоаналіз З.Фрейда був розбудований на науковому культі свідомості, то «романтичний» психоаналіз К.-Г.Юнга постав на міфологічному культі неусвідомленого.

У своїх працях К.-Г.Юнг виокремив поняття «комплекс» на позначення різних несвідомих уявлень. Психоаналітик доводив, що психотерапія не повинна ліквідовувати комплекси, оскільки це взагалі неможливо, потрібно навчитися жити в злагоді з ними [1;38].

Різні положення психоаналізу можна простежити на прикладі персонажів роману С.Процюка «Тотем», де прослідковуються риси «реалістичного» та «романтичного» психоаналізу.

Роман складається зі слабо індивідуалізованих «подвійних» монологів, у яких чи то персонажі переконують себе в чомусь, прагнучи знайти точку опори, чи то автор прямим текстом звертається до читача і намагається переконати його в чомусь.

Природний стан дійових осіб – самотність, їхні взаємини з оточуючими найчастіше натикаються на непорозуміння і закінчуються трагічним розладом. Узалежнений від психотропних ліків Віктор змушується над матір'ю, невідомо за що мстить за закоханих у нього Владиславі й пробує накласти на себе руки. Батько хлопця шукає вихід із особистого нещастя в перманентних адюльтерах, до яких давно втратив смак та інтерес. Політично свідомий Михайло Юркевич розчаровується в національній ідеї і поволі спивається. Навіть успішний бізнесовець, спортсмен-качок Микита Крещук не може вирватись із заклятого кола невпевненості в собі та інших, тому так болісно і довго, через подолання взаємної недовіри визріває любов між ним і Владиславою. Ця єдина оптимістична сюжетна лінія є показовою: поведінкою персонажів насправді керують пошук любові й трагічна нездатність її знайти.

З.Фрейд у психоаналізі розглядає людину як енергетичну систему, у якій наявні різні пориви, бажання, напруги. При цьому вона намагається відновити власну рівновагу і набути стану спокою. У людини, за Фрейдом, виділяються два основні інстинкти (потяги) – потяг до творення і потяг до руйнування [5;334].

У романі «Тотем» наявні характери репрезентують інстинкт руйнування (Віктор, Марія, лікар-офтальмолог), та потяг до творення (Микита, Владислава).

Віктор (якого можна назвати головним персонажем) руйнує, знецінює і власне існування, і життя тих, хто його оточує. Спираючись на Фрейдівське поняття Едіпового комплексу, можемо говорити про причину Вікторових неврозів саме через те, що хлопець не пройшов цю стадію психічного розвитку (а саме подолання несвідомих сексуальних потягів дітей до своїх батьків) [5;369]. Бо, переживши певний сексуальний потяг до матері в дитинстві, він не схотів зайняти батькове місце: «Віктор зловив себе на спонтанному відчутті неприязні до матері, що зараз виглядала такою розпатланою і негарною і так

некрасиво плакала», потім, дорослішаючи, Віктор «...почав ненавидіти некрасивих сірих педагогічок...» [2;9].

Натомість у нього з'явився новий комплекс – комплекс любові до батька, що покинув його. Автор так про це пише: «А найтяжче хлопцеві спостерігати за тим, коли батьки – не матері! – забирають власних чад зі школи, іноді беруть за руку, іноді сварять, але ж... вони є, ці батьки, їх можна помацати, навіть вщипнути». Проте ця любов дуже скоро переросла в ненависть, коли Вікторові «нестримно захотілось зблунути, аж похитнувся від оволодіння цим низьким рефлексом» [2;10].

Не маючи інстинктивного потягу до матері, зруйнувавши його до батька, Віктор залишився психічно недозрілим, шукаючи порятунку в психотропних пігулках.

Можемо говорити, що в неврозах сина певним чином винна і Марія, тому що «чужі дядьки до них не приходили, бо мама чесна і порядна жінка» [2;10]. Сторонячись чоловічої уваги, Марія таким чином позбавляла Віктора чоловічого виховання, що є важливим у структуруванні психіки хлопця. Можливо, тому, будучи вже дорослим, свою «чоловічість» Віктор доводив статевим актом і садистською силою над жінками, бо психічного чоловічого в нього не було.

Але Марія руйнувала і своє нормальне існування. Усе життя вона присвятила чоловікові, а коли лікар-офтальмолог безцеремонно покинув сім'ю, її «ідолопоклоніння» перейшло на його, так би мовити, копію – сина. І, якщо чоловік принижував морально, то Віктор – фізично.

Отже, один з найбільших Маріїних комплексів – комплекс невдоволеної любові. Як видно з поведінки Марії, вона за все життя не змогла реалізувати свою чуттєвість, бо «її лікар» брутально насміявся з її любові й відданості. Син також не хотів приймати матиного почуття, несвідомо наслідуючи батька. Тому в жінки стався такий собі «любівний» застій, що розвинувся в комплекс (з точки зору аналітичної психології Юнга).

Але лікар-офтальмолог виявився циніком, що проголошує культ фалоса. Можна назвати його «маніакальним» персонажем роману, для якого головне – статевий акт: «Ми, юні самці,...не думаємо про жіночу особистість чи душу, тіла, виключно тіла їхнього нам хочеться!» [2;19].

Тобто це чоловік, котрий у своєму існуванні нічого собою не являв. Натомість через нього не вдалося родинне (як і особисте) життя Марії, не склалося життя Віктора, могла зіпсуватись психіка Владислави.

Микита Крещук виступає опонентом Вікторовому батькові. Він також користується успіхом у жінок, проте, якщо лікар доводив самому собі, що він «на щось здатен», то Крещук отримував задоволення від життя, не заперечуючи того, що йому це подобається. І, як висновок, бачимо, життя Микити, на відміну від батька Віктора, досягає гармонії біля дружини і дітей.

Але з іншого боку, у Микити проявляється комплекс самотності: «Що тобі до феміністичних фоліантів чи маскулінного скепсису, коли проводиш довгі і безсонні ночі наодинці?» [2;45].

Образ матері, а потім і Владислави пов'язується в Микитиній свідомості з чимось незбагненим, але в той же час бажаним. Бачимо, що Крещук любить і поважає жінок, хоча й мріє в житті зустріти «свою», єдину. Він не боїться проявів ніжності, турботи. Це, за Юнгом, означає, що Микита не відмовляється від жіночої сутності [6;150].

Перебуваючи більшу частину свого життя самотнім, Микиті не одразу вдалося звикнути до повсякчасної присутності дівчини і, тим більше, повністю довіритися їй. Згодом бачимо, що Крещук знайшов істину того почуття, що його шукав: «Кохати – це помінятися душами, це чоловічо-жіноче окреслене око, безсоромне і сентиментально-крихке... Любити – це не ревнувати і не клопотатися оргазмами, бо заміна душ виключає поняття вдалого чи невдалого сексу» [2;31].

В образі Микити Крещука вбачається ключовий характер роману.

У своїх працях К.-Г. Юнг доводив, що сучасна йому Європа переживала кризу християнства, що пов'язана зі зміною в європейців християнської Трійці четверицею. Тобто, це – реабілітація четвертого елемента – земного, темного, жіночого начала [6;474].

У романі «Тотем» цьому положенню психоаналізу відповідає образ Владислави.

Стосунки дівчини з Віктором доцільно охарактеризувати з погляду психоаналізу Фрейда, котрий стосунки в сім'ї вибудовував на основі зверхності чоловіка, визнання його природного права повністю контролювати життя своєї дружини. Тут проявляються мазохістичні схильності дівчини, її стан дійшов майже до божевілья.

Але Владислава, як і Микита, репрезентує потяг до творення, тому вона припинила руйнівні стосунки з Віктором.

З Микитою психічний стан дівчини повернувся в норму: вона знайшла чоловіка, який бачив у ній жінку, а не «сублімував на ній свою неповноцінність». Зв'язок із Крещуком відкриває всю приховану сутність Владислави: і фізичну пристрасть, і моральну стійкість, і духовність.

Дівчина, якоюсь мірою, переживає комплекс неповноцінності, бо, переживши мазохістичну залежність від Віктора, боялася відчути таку залежність і від Микити, нагнітала себе в плані повної залежності від чоловіка. Отже, бачимо фрейдівську другорядну роль жінки і жіночності взагалі в житті індивіда і суспільства.

Головні герої «Тотему» - чоловіки, якщо не надламані психічно чи нервово, то вже точно «надщерблені». Жінки тим часом – персонажі маловиразні, але здебільш мазохістичні. Людей із нормальною психічною організацією тут практично не спостерігаємо.

Як висновок треба зазначити, що кожне життя починається з сім'ї. І С.Процюк відтворив це показово в романі, адже, прослідковуючи існування родини Віктора, бачимо, що батько, як головний, зруйнував (майже не будувавши) своє життя – бо все-таки ходив на могилу до Марії, Маріїне і синове. Марія, у свою чергу, - своє і синове. А Віктора можна кваліфікувати як жертву, абсолютно не пристосовану до життя. Натомість, з іншого боку, дивимось на майбутню сім'ю Микити і Владислави, які обіцяють міцний і довгий союз.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зборовська Н. В. Психологія і літературознавство: Посіб./ Зборовська Ніла Вікторівна. – К.: Академвидав, 2003. – 392 с. – (Серія «Альма Матер»). – Бібліогр.: в кінці розділів.. – ISBN 966-8226-05-4.
2. Процюк С.Тотем: Роман – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2005. – 190 с. – ISBN 966-8098-34-4*.
3. Слапчук В. Міф про вічного українця /В.Слапчук // Березіль. – 2002. - №5-6. – С. 175-176.
4. Харчук Р. Сучасна українська проза: Постмодерний період: Навч. посіб./ Харчук Р. – К.: Академія, 2008. – 248 с. – (Серія «Альма-Матер»). – Бібліогр.: в кінці розділів. – ISBN 978-966-580-260-0.
5. Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции: [Пер. с нем.] / Зигмунд Фрейд; [Коммент. М.Ярошевского]. – М.: Наука, 1989. – 456с., [1] л. портр.; 23 см. – (Классики науки).ISBN 5-02-013357-4 (В пер.)
6. Юнг К. Г. Сознание и бессознательное: [Пер. с англ.: Сборник] / Карл Густав Юнг; [Вступ. ст. А.А.Алексеева]. – СПб.: Унив. Кн.: АСТ, 1997. – 536,[2] с.; 22 см. – (Классика психологии).ISBN 5-7914-0012-8 (В пер.): Б.ц.На супер-обл. загл. сер.: Классики зарубеж. Психологии.

УДК 821.111:82-341

ДИСКУРСИВНИЙ АНАЛІЗ АНГЛІЙСЬКОЇ ЗБІРКИ ДЖЕСТІВ 'A HUNDRED MERRY TALES'

Кравченко А.Г., викладач

Запорізький національний технічний університет

Стаття присвячена дискурсивному аналізу англійської ренесансної збірки джестів 'A Hundred Merry Tales'. Визначені характерні риси джесту як жанру і специфіка його формування в певному соціокультурному контексті. Особлива увага приділяється аналізу анонімної джестової збірки 'A Hundred Merry Tales' на текстуальному та контекстуальному рівнях.

Ключові слова: дискурс, дискурсивний аналіз, жанр, джест, джестові збірки

Кравченко А.Г. ДИСКУРСИВНЫЙ АНАЛИЗ АНГЛИЙСКОГО СБОРНИКА ДЖЕСТОВ 'A HUNDRED MERRY TALES' / Запорожский национальный технический университет, Украина

Статья посвящена дискурсивному анализу английского ренессансного сборника джестов 'A Hundred Merry Tales'. Определены характерные черты джеста как жанра и специфика его формирования в конкретном социокультурном контексте. Особое внимание уделяется анализу анонимного джестового сборника 'A Hundred Merry Tales' на текстуальном и контекстуальном уровнях.

Ключевые слова: дискурс, дискурсивный анализ, жанр, джест, сборники джестов